

5 Versieringen

Wat voor versieringen vind je in deze kerk? Kruis ze aan.

muurschildering

plafondversiering

versiering in hout

versiering in steen

» INFOBLOKJE

Kerken zijn gebouwd voor katholieken of protestanten. Dat kun je aan de inrichting zien.

Staat er een preekstoel midden in de kerk? Dan is het waarschijnlijk een **protestantse kerk** (geweest). Vanaf de zitplaatsen is de predikant goed te zien en te horen. De preek, de uitleg van de bijbel, is belangrijk voor protestanten.

In zo'n kerk staat ook een grote tafel, bestemd voor de avondmaalsviering

die soms gehouden wordt. Daarbij wordt onder andere een mooie, avondmaalsbeker gebruikt.

In een **katholieke kerk** is het koor het belangrijkste. Dat is het gedeelte voorin waar de erediensten gehouden worden, zoals de heilige mis. Het koor valt op: de vloer is wat hoger, er zijn grote ramen en er is een mooi plafond. De tafel die er staat, is het altaar. Je ziet mooie meubels en er zijn kostbare voorwerpen van goud

en zilver. De gelovigen zitten meestal in banken die een stuk van het koor af staan.

Sommige oude kerken zijn in de middeleeuwen **gebouwd voor katholieken en later in gebruik genomen door protestanten**. De katholieke meubels en voorwerpen zijn weg, maar je ziet het koor nog duidelijk. De vloer ligt wat hoger en er zijn grote ramen. Soms is er een versierd plafond. Er staat nu een preekstoel in het koor of vooraan in de kerk en daaraan kun je zien dat protestanten de kerk gebruiken.

• Kun je zien of dit een katholieke of protestantse kerk is (was)?

» INFOBLOKJE

In de middeleeuwen stonden in Gelderse kerken veel beelden van **heiligen**. Ook op muren en ramen werden ze afgebeeld. Hier en daar kun je dat nog zien.

Het beeld van de man in de monnikspij stelt de heilige Antonius van Padua voor. Hij draagt het kindje Jezus op zijn arm en heeft een lelie in zijn hand.

Er zijn honderden heiligen en een aantal is in Gelderse kerken te vinden. Als je weet waar je op moet letten, kun je ze herkennen. Maria draagt een rode of blauwe mantel en heeft het kindje Jezus op schoot.

Victor is gekleed als een Romeinse soldaat, een officier zelfs, en heeft een zwaard en een palmtak in zijn handen. De reus Christoffel draagt het kleine kindje Jezus over het water. Sint Maarten zit op zijn paard en geeft de helft van zijn mantel aan een bedelaar. En hoe Sint Nicolaas er uitziet, dat weet je wel.

• Kun je in deze kerk een heilige vinden? Of is de kerk naar een heilige genoemd? Wat weet je van deze heilige?

6 Geschiedenis

In de kerk van Leur is deze steen te zien. Ingemetseld in de muur ongeveer een meter boven de vloer. In hoofdletters staat er op te lezen:

TOT AAN DEZEN STEEN STOND HET WATER BY DE HOOC OVERSTROMING OP DEN XXII FEB MDCCXCIX.

In het laatste stukje zijn Romeinse cijfers gebruikt. Er staat '23 februari 1799'.

De taal is een beetje anders dan nu, maar je begrijpt wat er gebeurd is. In 1799 was er een enorme overstroming. Het water stond hoog en het was noodweer. Dijken van de Maas en de Waal braken door en het hele gebied kwam onder water te staan. De mensen vluchtten met hun vee naar de kerk, maar zelfs daar was men niet veilig. Er waren veel slachtoffers en de schade was enorm. Ter herinnering aan deze vreselijke ramp heeft men later deze gedenksteen aangebracht.

* Deze steen laat iets zien van de geschiedenis van de kerk van Leur. Iedere kerk heeft een andere geschiedenis. Kun je ook iets te weten komen over de geschiedenis van deze kerk? Dat kun je verder uitzoeken. Je kunt er een presentatie van maken of een werkstuk.

Op rouwborden en grafstenen zie je vaak wapens van belangrijke families.

• Is dat in deze kerk ook zo? Nee Ja, dat was de familie

Je hebt de kerk bekeken

Wat vond je het mooiste, leukste of meest bijzonder?

Schrijf het op en maak er een tekening van.

Blank space for writing and drawing.

Stichting Oude Gelderse Kerken

De SOGK is, in haar jubileum jaar 2014, eigenaar van tien monumentale kerken, drie kerktorens, een kapel en een synagoge in de provincie Gelderland. De stichting zet zich in voor het behoud van religieuze monumenten. Zij doet dit o.a. door inwoners van Gelderland te interesseren voor religieus erfgoed, bijv. door middel van het kwartaalblad Venster en een informatieve website, alsook educatieve programma's voor basisscholen. Daarnaast biedt de SOGK kerkbesturen in Gelderland de helpende hand bij restauratie en onderhoud. In bijzondere gevallen neemt de SOGK religieuze eigendommen over.

De stichting, die in 1974 is opgericht, is onverminderd actief en nauw betrokken bij alle ontwikkelingen op het gebied van religieus erfgoed in de provincie. In het jaar van het veertigjarig jubileum van de SOGK (2014) is dit kijkblad gerealiseerd, dat in alle oude Gelderse kerken gebruikt kan worden.

Stichting Oude Gelderse Kerken (SOGK)
Postbus 7005, 6801 HA Arnhem
T (026) 355 25 55 - E info@oudegeldersekerken.nl
I www.oudegeldersekerken.nl

Met het kijkblad 'Kijk, een kerk!' kunnen kinderen van groep 6, 7 en 8 een monumentale kerk in Gelderland bekijken.

Colofon

Tekst Bernardine Beenackers-Heeren
Beeldredactie Marjan Witteveen en Bernardine Beenackers-Heeren
Illustraties Rik Kamps
Fotografie Henk Bruring, Carel van Gestel, Marjan Witteveen, Paulien Keijzer, Theo Koele, Jean Gardeniers, Bernardine Beenackers-Heeren, Omke Oudeman, Fotoarchief Stichting Oude Groninger Kerken
Inhoudelijk advies Karel Emmens en Hugo van Capelleveen
Vormgeving Ekkers en Paauw Groningen
Drukwerk Scholma Druk Bedum

Het format van het Kijkblad is ontwikkeld door de Stichting Oude Groninger Kerken en is met toestemming door de Stichting Oude Gelderse Kerken aangepast voor Gelderland.

Copyright © 2014 Stichting Oude Gelderse Kerken
www.oudegeldersekerken.nl

Kijk, een kerk!

Naam:

Met dit kijkblad ga je een kerk bekijken.

De antwoorden kun je invullen of aankruisen.

Als de vraag *schuin* gedrukt is hoef je het antwoord niet op te schrijven.

Je kunt het bespreken.

Vragen met een * kunnen lastig of moeilijk zijn.

Weet je het niet?

Vraag om een tip of zoek het later op.

Naam van de kerk:

Straat:

Plaats:

Ben je eerder in deze kerk geweest? Ja Nee

Weet je al iets van deze kerk? Nee Ja, ik weet dat:

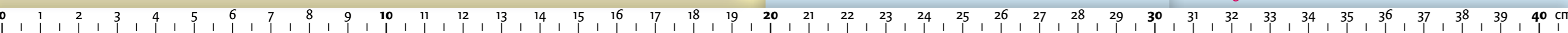
* Wanneer is de kerk gebouwd?

* Hoe oud is de kerk?

Stichting Oude Gelderse Kerken

Zoek een veilige plek waar je de kerk goed kunt zien. Teken de kerk. Doe er niet langer over dan vijf minuten. Het mag ook op een apart blad papier.

1 Rondom de kerk

Kijk rond bij de kerk.

- De kerk ligt hoger niet hoger dan de omgeving.
- Er staan bij de kerk geen weinig veel bomen.
- In de buurt van de kerk staan geen weinig veel huizen.
- Die huizen zijn oud nieuw _____
- Er is wel een geen kerkhof.
- Er zijn geen weinig veel grafstenen.

Bekijk een paar grafstenen.

Zie je geen kerkhof bij deze kerk?

Vroeger is er vast één geweest.

Misschien is er nog een straatnaam waaraan je dat kunt zien.

» INFOBLOKJE

De eerste bewoners van Gelderland kozen de hoger gelegen gebieden uit om te gaan wonen, want dat was het veiligste. Toen ze later kerken gingen bouwen, kwam die op de hoogste plek te staan.

Grote delen van de provincie liggen sowieso hoog. Op de Veluwe, in het Rijk van Nijmegen en in Montferland zijn zelfs 'bergen'. In de rest van de provincie heb je ook hoger gelegen gebieden: de oeverwallen in het rivierengebied en de zandgronden in de Achterhoek. Dus daar vind je de oude kerken.

2 Kerk buiten

Bekijk de kerkmuren.

- De kleur van deze kerk is vooral _____
- Ik zie veel weinig geen bakstenen.
- * De grootste baksteen is _____ cm lang.
- * De kleinste baksteen is _____ cm lang.

Gebruik de centimeter aan de andere kant van dit blad.

Materialen

Muren van kerken zijn vaak van **baksteen**. Grote en kleine, oude en nieuwe, rode en bruine. Er zijn veel verschillen. Soms zie je de stenen niet meer omdat er **pleisterwerk** overheen zit.

Kijk ook eens of je grijsachtige stenen ziet met kleine gaatjes, dat is **tufsteen**. Of misschien zie je zelfs **zwerfkeien**!

• Wat zie je bij deze kerk?

Baksteen groot

baksteen klein

tufsteen

pleisterwerk

zwerfkeien

Bekijk de toren.

• Deze kerk heeft een:

toren tegen de kerk aan

toren gedeeltelijk in de kerk

dakruiter

• Boven op de toren staat een

haantje

vogel

draak

Luister en kijk goed.

• Wanneer slaat de kerkklok?

• Het dak heeft

rode zwarte _____ dakpannen.

• Er zijn veel weinig ramen in de kerk.

• De ramen zijn groot klein.

Loop om de kerk en tel de deuren.

Er zijn 1 2 3 4 _____ deuren.

De grootste deur is ongeveer _____ meter hoog.

* De zijmuur van de kerk is ongeveer _____ meter hoog.

* De toren is ongeveer _____ meter hoog.

» INFOBLOKJE

Waar haalde men de materialen voor de kerk, het belangrijkste gebouw, vandaan? **Zwerfkeien** vond men op veel plaatsen. **Bakstenen** konden overal gebakken worden, als er klei was. **Tufstenen** werden aangevoerd uit Duitsland. Dat was honderdenkilometers ver, maar dankzij de grote rivieren was dat mogelijk.

3 Kerk binnen

Ga naar binnen.

Wat valt je op? Wat vind je bijzonder? _____

Kijk rond in de kerk.

- De kerk is groot gewoon klein.
- Het is er licht gewoon donker.
- De kerk is vol leeg.
- De kerk is saai mooi versierd _____
- Welke kleur(en) hebben de muren? _____
- Welke kleur(en) heeft de vloer? _____

Zie je jaartallen in deze kerk?

Nee Ja, ik zie _____

* Wat gebeurde er in dat jaar?

Waar wordt de kerk die je nu bekijkt voor gebruikt?

Kerkdiensten concerten tentoonstellingen
 feesten _____

» INFOBLOKJE

Kerken hebben te maken met het christelijk geloof. (Katholieken en protestanten zijn christenen.) Mensen komen er bij elkaar voor kerkdiensten, ze luisteren naar de preek, zingen liederen en lezen in de bijbel. Ze gaan naar de kerk om even rustig na te denken of te bidden. Daar zijn kerken voor gebouwd.

Maar tegenwoordig zijn er veel minder gelovigen. Daarom worden kerken nu ook gebruikt voor andere dingen. Bijvoorbeeld voor tentoonstellingen, concerten of feesten.

Aan de bovenkant zijn de ramen:

recht rond
 spits _____

• Zie je in deze kerk een gekleurd raam? Ja nee

• Wat staat er op? _____

Kijk naar boven.

Sommige kerken hebben een plat plafond. Andere kerken hebben een gebogen plafond. Dat heet een gewelf.

- Is hier een plafond of een gewelf? _____
- Welke kleur(en) heeft het? _____

» INFOBLOKJE

In bijna alle Gelderse kerken zie je een **orgel**. Wist je dat sommige orgels wereldberoemd zijn? Misschien mag je wel even het trapje op om naar het orgel te kijken.

4 Dingen in de kerk

Bekijk de plaatjes en kruis aan wat je in deze kerk ziet.

Het kan er iets anders uitzien dan op de plaatjes.

banken

stoelen

preekstoel

grafsteen

orgel

doopvont

* Hoeveel mensen kunnen er zitten in de kerk? _____

» INFOBLOKJE

Rijke en belangrijke mensen werden vroeger in de kerk begraven. Je ziet hun mooie **grafstenen** nog in veel oude kerken. Vanaf ± 1800 mocht dat niet meer, toen werd iedereen op het kerkhof begraven.

- Zijn er in deze kerk oude grafstenen te zien?
- Probeer te lezen wat er op staat.
- Staan er ook figuurtjes op?

